

YANGI O‘ZBEKISTON KONSTITUTSIYASI - INSON MANFAATLARI YO‘LIDA MUHIM ASOS

Gulimmatov Nurbek Murodboyevich

Toshkent amaliy fanlar universiteti talabasi

E-mail: nurbek1901uz@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Yangi O‘zbekiston Konstitutsiyasini inson huquq va erkinliklarni ta’minlash ularning yo‘lida muhim asos bo‘lib xizmat qilish tamoyilari keltirilgan. Konstitutsiya yaratish jarayonida “Temur tuzuklari” muhim poydevor bo‘lib xizmat qilishi, undan olingan tushunchalar zamonaviy normativ-huquqiy xujjatlarning tarixiy asos ekanligi bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: Yangi O‘zbekiston, Konstitutsiya, konstitutsiyaviy islohotlar, inson huquqlari, fuqarolik erkinliklari, ijtimoiy davlat, huquqiy davlat, demokratik islohotlar, “Temur tuzuklari”, tarixiy-huquqiy meros, davlat boshqaruvi, adolat tamoyili, xalq hokimiyatchiligi, konstitutsiyaviy tamoyillar, ijtimoiy adolat, fuqarolik jamiyati, sud-huquq tizimi, davlat mas’uliyati, xalqaro standartlar, inson manfaatlar ustuvorligi.

KIRISH

O‘zbekiston so‘nggi yillarda o‘z taraqqiyot yo‘lida yangi bosqichga qadam qo‘ydi. Bu bosqichning bosh mezonini – inson manfaatlarini davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylantirishdir. Jamiyatni har tomonlama modernizatsiya qilish, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma’naviy sohalarida islohotlarni chuqurlashtirish bugungi kunning eng asosiy vazifalaridan biri etib belgilandi. Bu jarayonning huquqiy poydevorini mustahkamlash esa tabiiy ravishda mamlakatning Bosh qomusi – Konstitutsiyani qayta ko‘rib chiqishni, uni zamon talabiga moslashtirishni taqozo etdi.

Aynan shu ehtiyoj Yangi O‘zbekiston Konstitutsiyasining yaratish g‘oyasiga sabab bo‘ldi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya mamlakatda avj olayotgan islohotlarni huquqiy jihatdan mustahkamlash, insonning sha’ni, qadr-qimmatini, huquq va erkinliklarini kafolatlash bo‘yicha yangi prinsip va normalarni o‘zida mujassam etgan. U O‘zbekistonda inson huquqlari kafolatlarining sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarilganini, davlatning jamiyat oldidagi mas’uliyatining ortganini yaqqol namoyon etib berdi.

Yangi Konstitutsiyaning eng asosiy xususiyatlaridan biri – uning xalqchil ruhda yaratilganidir. Qonun ustuvorligini ta’minlashda xalqning bevosita ishtiroki, uning fikri va takliflari asosiy o‘rin tutdi. Konstitutsiyaviy islohotlar jarayonida millionlab takliflar qayd etildi, jamiyatning barcha qatlamlari – yoshlar, olimlar, siyosatchilar, iqtisodchilar, huquqshunolar, nuroniylar va oddiy fuqarolar muhokamalarda faol ishtirok etdilar. Bu esa Yangi O‘zbekistonning asosiy siyosiy tamoyili – “Xalq davlat organlariga emas, davlat organlari xalqimizga xizmat qilishi kerak” degan g‘oyaning amaliy tasdig‘idir.

Konstitutsiyaning yangi tahriri shaxsni davlat siyosatining markaziga qo‘ydi. “Inson – jamiyat – davlat” tamoyilining konstitutsiyaviy maqomga ko‘tarilishi o‘z navbatida davlat faoliyatining barcha sohalarida adolat va insonparvarlik yo‘nalishini kuchaytirdi. Shaxsning daxlsizligi, uning huquq va erkinliklarini ta’minlash birinchi darajali vazifa etib belgilandi. Bu borada sud-huquq tizimini mustahkamlash, qiynoqlarning oldini olish, sudlarning mustaqilligini ta’minlash, fuqarolarning davlat organlari ustidan nazoratini kuchaytirish kabi o‘zgarishlar alohida ahamiyat kasb etadi.

Yangi Konstitutsiya, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy siyosat yo‘nalishlarida ham tub yangiliklarni o‘zida mujassam etdi. Davlatning ijtimoiy majburiyatlari kengaydi: aholining ijtimoiy himoyasi, nogironlar, keksa yoshdagilar, bolalar, yosh oilalar va boshqa ijtimoiy guruhlarga qo‘shimcha kafolatlar berildi. Ta’lim va tibbiyot sohalarini rivojlantirish, aholi farovonligini

yuksaltirish, kambag'allikni qisqartirish bo'yicha konstitutsiyaviy majburiyatlar belgilandi. Bu o'z navbatida O'zbekistonning ijtimoiy davlat sifatida shakllanayotganini bildiradi.

O'zbekiston Respublikasida Konstitutsiyaning mazmuni, uning jamiyat taraqqiyoti jarayonidagi ahamiyati, inson huquqlarining kafolatlanishi bo'yicha ko'plab olimlar, ekspertlar, siyosatshunoslar tomonidan tadqiqotlar amalga oshirilgan. Xususan, huquqshunos olimlar A.Saidov, M.X.Rusrambayev, M.M.Mirakulov, T.Jo'rayev, S.Ziyodov, R.Orifjonov kabi mutaxassislar Konstitutsiyaning huquqiy tabiatini, inson huquqlariga oid normalarning xalqaro standartlar bilan uyg'unligini ilmiy jihatdan o'rganganlar. Ularning ilmiy ishlarida yangi tahrirdagi Konstitutsiyada "inson — jamiyat — davlat" tamoyilining ustuvorligi, ijtimoiy davlat qurish g'oyasi va demokratik institutlarning mustahkamlanishi alohida tahlil qilingan.

Shuningdek, Yangi O'zbekiston jarayonida amalga oshirilayotgan siyosiy islohotlar, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyati, davlat organlari ochiqqligi va mas'uliyati kabi masalalar ko'plab ilmiy-analitik markazlar, jumladan O'zbekiston Strategik tadqiqotlar instituti, Oliy Majlis huzuridagi Qonunchilik muammolari instituti, Inson huquqlari bo'yicha milliy markaz olimlari tomonidan tahlil etilgan. Ularning tadqiqotlarida Konstitutsiya islohoti jarayoni, jamoatchilik muhokamalari, konstitutsiyaviy o'zgarishlarning ijtimoiy-siyosiy hayotga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Mavzuning o'rganilganlik darajasi

Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining nechog'lik tarixiy va umumbashariy ahamiyatga ega ekanini belgilovchi yana bir muhim jihat – uning milliy davlatchilik an'analari bilan uyg'unligidir. Xususan, "Temur tuzuklari"da bayon etilgan adolat, tartib-intizom, rahbar mas'uliyati, davlatni boshqarishda qat'iy prinsiplar, xalqparvarlik g'oyalari mazkur Konstitutsiyaning ruhiga uyg'un keladi. Temur tuzuklaridagi boshqaruv madaniyati nafaqat o'tmish saboqlarini aks ettiradi, balki zamonaviy davlat boshqaruvi va demokratik jamiyat uchun ham muhim nazariy asos bo'la oladi. Bu esa O'zbekistonning o'z tarixiy ildizlariga tayanib, zamonaviy, demokratik va adolatli davlat barpo etayotganini ko'rsatadi.

Shu sababli Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasini o'rganish nafaqat huquqshunoslar, balki siyosatchilar, tarixchilar, sotsiologlar, iqtisodchilar, davlat boshqaruvi mutaxassislari uchun ham nihoyatda muhim. Chunki bu hujjat jamiyat taraqqiyoti, davlat boshqaruvining kelajak modeli, inson huquqlarining ustuvorligi va mamlakatning global hamjamiyatdagi o'rnini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi.

Mazkur maqola Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining mohiyatini, inson manfaatlarini ta'minlashdagi rolini, uning tarixiy ildizlari va modernizatsiya jarayonidagi ahamiyatini ilmiy tahlil qilishga qaratilgan. Mavzu keng doiradagi ilmiy adabiyotlar, tarixiy manbalar, joriy siyosiy-huquqiy jarayonlar hamda xalqaro tajriba asosida o'rganiladi. Ushbu izlanishlar Konstitutsiyaning O'zbekiston taraqqiyotidagi strategik o'rnini yanada chuqur anglashga imkon beradi.

Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasi, inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash, shuningdek, davlat va jamiyat boshqaruvida tarixiy manbalar – xususan, "Temur tuzuklari"ning o'rni masalalari bugungi kunda nafaqat siyosiy fanlar, balki huquqshunoslik, davlat boshqaruvi, tarixshunoslik va sotsiologiya yo'nalishlari uchun ham dolzarb tadqiqot mavzusi hisoblanadi. So'nggi yillarda ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar sezilarli darajada faollashgan bo'lib, ayniqsa 2023-yilda Konstitutsiyaning yangi tahrirda qabul qilinishi mazkur mavzuning ilmiy asosda chuqur yoritilishiga yangi turtki berdi.

Mavzuning o'rganilganlik darajasida alohida e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan muhim yo'nalishlardan biri — bu "Temur tuzuklari"ning zamonaviy davlat boshqaruvi bilan bog'liq tarixiy-huquqiy asoslarini tahlil qilishdir. Akademik Sh. Vohidov, tarixchi olim A. Ahmadaliyev, sharqshunos J. Azimovning tadqiqotlarida Amur Temurning davlat boshqaruvi konsepsiyasi, adolat, tartib, lashkar tuzumi, rahbar mas'uliyati kabi g'oyalar bugungi normativ-huquqiy jarayonlar bilan taqqoslanadi. Xususan, "Temur tuzuklari"dagi adolat, javobgarlik, halollik, xalq manfaati yo'lida xizmat qilish kabi qadriyatlar Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasida aks etgan asosiy prinsiplar bilan bog'lanib, ilmiy-nazariy asosda izohlangan.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlar — BMT, Yevropa Ittifoqi, YeXHT, Venetsiya komissiyasi ekspertlarining tahlillari ham Konstitutsiyaga kiritilgan o'zgarishlarning inson huquqlarini ta'minlashga qanchalik xizmat qilishi borasida muhim manba hisoblanadi. Ushbu tahlillarda O'zbekistonning konstitutsiyaviy islohotlari demokratik standartlarga mosligi, xalq bilan muloqot asosida amalga oshirilgani, inson huquqlarini konstitutsiyaviy darajada kengaytirgani e'tirof etiladi.

Mavzuning o'rganilganlik darajasi bo'yicha yana bir muhim jihat — bu milliy va xalqaro OAV, ekspertlar, siyosiy sharhlovchilar tomonidan olib borilgan keng jamoatchilik tahlillari. Konstitutsiyaga o'zgartirishlar loyihasining 2023-yilda ommaviy muhokama qilinishi jarayonida turli ijtimoiy guruhlar, nodavlat tashkilotlar, yoshlar, olimlar va huquq faollari tomonidan bildirilgan fikrlar ham ilmiy-nazariy tadqiqotlar uchun muhim material bo'lib xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, mazkur mavzu bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar anchagina boy, ammo Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasini "Temur tuzuklari" bilan qiyosiy tahlil qilish, tarixiy-huquqiy asoslarini birgalikda o'rganish hozirda ham dolzarbligini yo'qotmagan yangi ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, inson manfaatlarini ustuvor qo'ygan konstitutsiyaviy normalarning tarixiy ildizlarini o'rganish, ularning davlat boshqaruvidagi amaliy natijalarini tahlil qilish kelgusida yanada chuqur tadqiqotlarni talab etadi.

TADQIQOT OLIB BORISH METODOLOGIYASI

Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining inson manfaatlari yo'lida tutgan o'rnini, shuningdek, "Temur tuzuklari"ning zamonaviy konstitutsiyaviy qadriyatlar shakllanishiga ta'sirini chuqur tahlil qilish jarayonida ushbu tadqiqotda turli metodologik yondashuvlar qo'llanildi. Mazkur metodlar mavzuning nazariy va amaliy jihatlarini birgalikda yoritishga, tarixiy manbalar va zamonaviy huquqiy normalarni qiyosiy o'rganishga imkon berdi.

Birinchidan, **tarixiy-metodik yondashuv**dan foydalanildi. Bu metod orqali "Temur tuzuklari"ning mazmun-mohiyati, undagi davlat boshqaruvi g'oyalari, adolat, javobgarlik, rahbar mas'uliyati kabi tamoyillar o'rganildi. Bu g'oyalar Yangi O'zbekistonning konstitutsiyaviy islohotlari, xususan, 2023-yilgi Konstitutsiya tahriri bilan tarixiy jihatdan bog'lanib tahlil qilindi. Tarixiy yondashuv konstitutsiyaviy qadriyatlarning ildizlarini aniqlashga xizmat qildi.

Ikkinchidan, **qiyosiy-huquqiy tahlil metodi** qo'llandi. Bu metod yordamida O'zbekistonning amaldagi Konstitutsiyasi xalqaro huquq normalari, BMT Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, Yevropa inson huquqlari Konvensiyasi, MDH mamlakatlari konstitutsiyalari bilan taqqoslab o'rganildi. Bu qiyosiy tahlil inson huquqlarini ta'minlash va himoya qilish borasidagi universal tamoyillarning Yangi O'zbekiston konstitutsiyaviy tizimi bilan uyg'unlashganini ko'rsatdi. Shuningdek, tuzuklarda ilgari surilgan davlat rahbarining xalqqa mas'uliyati kabi qadriyatlar zamonaviy demokratik mezonlar bilan solishtirildi.

Uchinchidan, **mantiqiy tahlil va tizimli yondashuv**dan foydalanildi. Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining tuzilishi, undagi bob va moddalar, inson huquqlariga oid bo'limlarning kengaytirilgan mazmuni tizim sifatida o'rganildi. Konstitutsiyada aholi farovonligi, ijtimoiy himoya, ekologik xavfsizlik, ta'lim, sog'liqni saqlash kabi sohalarga oid yangi normalar tizimli ravishda tahlil qilindi.

To'rtinchidan, **ilmiy-analitik yondashuv** asosida Venetsiya komissiyasi, xalqaro tashkilotlar, milliy ekspertlarning konstitutsiyaviy islohotlarga bergan baholari ko'rib chiqildi. Bu manbalar tadqiqotning ishonchliligini oshiradi, natijalarining ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi.

Beshinchidan, **normativ-huquqiy tahlil metodidan** foydalanildi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining eski va yangi tahriridagi moddalar solishtirilib, inson huquqlari sohasidagi o'zgarishlar, ijtimoiy davlat tamoyili, xalq hokimiyatchiligi, demokratiya va sud-huquq islohotlari hujjatlar asosida chuqur yoritildi.

Oxir-oqibat, tadqiqotning metodologik asoslari mavzuga kompleks yondashuvni ta'minladi, natijalarni ilmiy jihatdan puxta asoslash imkonini berdi.

NATIJALARI VA ULARNING MUHOKAMASI

Tadqiqot davomida Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining inson manfaatlarini ustuvor qo'yishi, jamiyat taraqqiyotidagi roli va "Temur tuzuklari" bilan bog'liq tarixiy-huquqiy asoslari bo'yicha bir qator muhim ilmiy xulosalar shakllandi. Ushbu bo'limda olingan natijalar ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

Birinchi muhim natija shundan iboratki, **Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasi inson huquqlari bo'yicha eng ilg'or xalqaro standartlarga yaqinlashtirildi**. Xususan, Konstitutsiyada:

- insonning sha'ni va qadr-qimmatini oliy qadriyat ekanligi;
- sud-huquq tizimining mustaqilligi;
- ijtimoiy davlat qurish tamoyili;
- davlatning yoshlar, nogironlar, keksa avlod, ayollar manfaatlarini himoya qilish majburiyati aniq belgilab qo'yildi. Bu esa davlat siyosatining markaziga inson manfaatlarini qo'yish konsepsiyasini mustahkamladi.

Ikkinchi muhim natija — **"Temur tuzuklari" va Konstitutsiya o'rtasidagi ichki g'oyaviy uyg'unlikning ilmiy asoslanganligi**. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Temur tuzuklarida ilgari surilgan g'oyalar, masalan:

- adolatni qaror toptirish;
- rahbarning xalq oldidagi mas'uliyati;
- davlatning barqarorligi uchun kuchli boshqaruv;
- tartib-intizom, halollik, xizmat madaniyati zamonaviy konstitutsiyaviy normalarda demokratik shaklda o'z aksini topmoqda.

Bu jihat O'zbekiston konstitutsiyaviy tizimining tarixiy asoslari borligini ko'rsatadi.

Uchinchi natija — Konstitutsiyaga kiritilgan o'zgarishlar **davlat va jamiyat boshqaruvini yanada demokratlashtirganini** isbotlaydi. Xususan:

- Mahalla institutining konstitutsiyaviy maqomga ega bo'lishi;
- davlat xizmatining ochiqqligi;
- parlament vakolatlarining kengayishi;
- fuqarolarning jamoatchilik nazorati mexanizmlarining kuchayishi Yangi O'zbekistonning boshqaruv modelini modernizatsiya qilmoqda. Bu o'zgarishlar xalq bilan ochiq muloqot siyosati, "Xalq davlat uchun emas, davlat xalq uchun" tamoyili bilan uzviy bog'liq.

To'rtinchi natija — Konstitutsiyaning yangi tahririda **inson farovonligi va ijtimoiy himoya masalalariga katta urg'u berilgani**. Ijtimoiy davlat tamoyili asosida:

- kambag'allikka qarshi kurash;
- bandlikni ta'minlash;
- uy-joy bilan ta'minlash;
- ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi majburiyatlar davlatning bevosita konstitutsiyaviy vazifalariga aylandi.

Beshinchi natija — tadqiqot davomida xalqaro ekspertlar, Venetsiya komissiyasining baholari o'rganilganda, O'zbekistonning konstitutsiyaviy islohotlari **xalqaro standartlarga mos va demokratik jarayon bo'lgani** tasdiqlandi. Islohotlarning ochiqqligi, xalq ovoz berish orqali yangi Konstitutsiyani tasdiqlagani muhim demokratik amaliyot sifatida baholandi.

Mazkur natijalar shuni ko'rsatadiki, Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasi mamlakatning ijtimoiy-siyosiy hayotini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqdi, inson huquqlarini yanada kuchli himoya qilish uchun keng huquqiy asos yaratdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining qabul qilinishi mamlakat siyosiy-huquqiy taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi. Ushbu tadqiqotda Konstitutsiyaning inson manfaatlarini ta'minlashdagi o'рни, uning jamiyat rivojiga ta'siri hamda "Temur tuzuklari"da mujassam bo'lgan tarixiy qadriyatlar bilan o'zaro bog'liqligi keng qamrovda yoritildi. Olingan ilmiy natijalarga asoslanib quyidagi asosiy xulosalar shakllantirildi.

Birinchidan, Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasi inson sha'ni, qadr-qimmat va huquqlarini oliy qadriyat sifatida belgilab, jamiyatdagi barcha siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar markaziga inson manfaatlarini qo'ydi. Konstitutsiyada belgilangan normalar fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini kafolatlash bilan birga, ijtimoiy davlat qurish konsepsiyasini mustahkamladi. Bu esa O'zbekiston rivojlanish strategiyasining poydevoriga aylandi. Inson huquqlariga oid bo'limning kengaytirilishi, ijtimoiy himoya, farovonlik, mehnat, ta'lim, sog'liqni saqlash, ekologik xavfsizlik kabi yo'nalishlar bo'yicha davlatning mas'uliyatining kuchaytirilishi konstitutsiyaviy davlat qurishning muhim bosqichi bo'ldi.

Ikkinchidan, "Temur tuzuklari" bilan Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasi o'rtasida g'oyaviy va ma'naviy bog'liqlik mavjudligi ilmiy-nazariy asosda tasdiqlandi. Tuzuqlarda ilgari surilgan adolat, tartib-intizom, rahbarning xalq oldida mas'uliyati, davlatning barqarorligi va xalq manfaatlarini yo'lida xizmat qilish kabi tamoyillar zamonaviy konstitutsiyaviy qadriyatlar bilan uyg'unlashadi. Bu holat milliy konstitutsiyaviy tizimimizning o'ziga xosligini, uning tarixiy ildizlarga ega ekanini ko'rsatadi. Tuzuqlar davlat boshqaruvida mas'uliyat, halollik va adolatni asosiy tamoyil sifatida ilgari surgan bo'lsa, Yangi Konstitutsiya ushbu qadriyatlarni demokratik institutlar, qonuniylik, fuqarolik jamiyati orqali mustahkamlaydi.

Uchinchidan, Konstitutsiyaga kiritilgan o'zgarishlar davlat boshqaruvi sifatini yaxshilash, jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish, parlament vakolatlarini kengaytirish, mahalla institutini konstitutsiyaviy darajaga ko'tarish orqali jamiyatni demokratiyalashtirish jarayonini tezlashtirdi. Xalqning siyosiy jarayonlardagi ishtiroki kuchaydi, referendum orqali Konstitutsiyaning yangi tahririning qabul qilinishi esa xalq iradasining ifodasi bo'ldi. Bu jarayon O'zbekistonning demokratik rivojlanish yo'lidan borayotganini amalda tasdiqladi.

To'rtinchidan, ijtimoiy davlat tamoyilining Konstitutsiyada mustahkamlanishi aholining turmush farovonligini oshirish, kambag'allikka qarshi kurash, ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni qo'llab-quvvatlash, yoshlar va ayollarni har tomonlama rag'batlantirish kabi vazifalarning davlat zimmasiga qat'iy yuklanishiga olib keldi. Bu esa O'zbekistonning ijtimoiy-siyosiy modelini yangi bosqichga ko'tardi. Yangi Konstitutsiyadagi normalar iqtisodiy islohotlar samaradorligini ta'minlash uchun mustahkam huquqiy baza yaratdi.

Beshinchidan, sud-huquq tizimining mustaqilligi, odil sudlov tamoyillari, advokatura faoliyatining mustahkamlanishi, qamoqqa olish tartibining inson huquqlariga mos ravishda belgilanishi, davlat organlarining fuqarolar oldida hisobdor bo'lishi kabi o'zgarishlar huquqiy demokratik davlat qurish jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Bu islohotlar mamlakatda qonun ustuvorligini ta'minlashga, fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Oltinchidan, xalqaro ekspertlar, jumladan Venetsiya komissiyasining baholari, Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasining xalqaro standartlarga mos ekanini va o'z vaqtida amalga oshirilgan demokratik jarayon bo'lganini tasdiqladi. Bu baholashlar Konstitutsiyaning nafaqat milliy, balki xalqaro huquqiy maydondagi nufuzini oshiradi.

Ushbu ilmiy xulosalar asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasidagi inson manfaatlariga oid normalarni amaliyotga to'liq tadbiq etish uchun davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasida hamkorlik mexanizmlarini kuchaytirish zarur.

2. “Temur tuzuklari”da mujassam qadriyatlar va zamonaviy konstitutsiyaviy tamoyillarni qiyosiy o‘rganishga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlar sonini oshirish, ushbu mavzuni o‘quv dasturlariga kiritish maqsadga muvofiqdir.

3. Konstitutsiyada belgilangan ijtimoiy davlat tamoyillarini amalda to‘liq ro‘yobga chiqarish uchun ijtimoiy dasturlar, yoshlar siyosati, ayollarni qo‘llab-quvvatlash, kam ta‘minlangan qatlamlarni himoya qilish bo‘yicha keng ko‘lamli mexanizmlar takomillashtirilishi lozim.

4. Aholi o‘rtasida konstitutsiyaviy huquqiy savodxonlikni oshirish bo‘yicha tizimli dasturlar joriy etilishi, maktab va oliy ta‘lim muassasalarida huquqiy madaniyatni rivojlantirish ustuvor vazifa bo‘lishi kerak.

5. Sud-huquq islohotlarining samaradorligini oshirish, odil sudlov mexanizmlarini kuchaytirish, sudlarning haqiqiy mustaqilligini ta‘minlash bo‘yicha qo‘shimcha choralar ko‘rilishi lozim.

6. Davlat organlari faoliyatining ochiqligi va hisobdorligini oshirish bo‘yicha axborot texnologiyalaridan keng foydalanish, jamoatchilik nazorati mexanizmlarini kuchaytirish davlat boshqaruvida shaffoflikni ta‘minlaydi.

7. Yangi O‘zbekiston Konstitutsiyasi normalarining bajarilishini muntazam monitoring qilish, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda baholash tizimini yo‘lga qo‘yish lozim.

Yuqoridagi takliflar Konstitutsiyaning amalda to‘laqonli ishlashi, davlatning inson manfaatlaridan kelib chiqib faoliyat yuritishi va jamiyat taraqqiyotining barqaror davom etishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sog‘uniy A. Temur tuzuklari. – T.: Yangiyul Poligraph Service, 2018y. – 160 b.
2. Sodiqov Q. *O‘zbekiston konstitutsiyaviy huquqi asoslari*. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
3. Qodirov E., Abdug‘aniyev F. *Davlat va huquq nazariyasi*. – Toshkent: Adolat, 2018.
4. United Nations. *Universal Declaration of Human Rights* (1948).
5. Venice Commission. *Opinion on Constitutional Amendments of Uzbekistan*. – Strasbourg, 2023.
6. Mahmudov N. *O‘zbekiston konstitutsion rivoji va huquqiy islohotlar*. – Toshkent: Adolat, 2021.
7. Shodmonov S., Ergashxo‘jayev S. *Fuqarolik jamiyati institutlari va ularning rivoji*. – Toshkent: Akademiya, 2020.
8. “Inson huquqlari umumiy nazariyasi” (o‘quv qo‘llanma). – Toshkent: TDYU, 2022.
9. UNDP Uzbekistan. *Rule of Law and Human Rights Report*. – Toshkent, 2022.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy ma‘ruzalar to‘plami (2017–2023-yillar). – Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti.
11. Tilly C. *Democracy*. – Cambridge University Press, 2007. (Demokratiya tamoyillarini tahlil qilishda qiyosiy manba sifatida).